

उत्तरपुस्तिकाको नमूना [परीक्षा नमूना प्रश्नमाला १०]

विषय : नेपाली

रुबिना बानियाँ
१० 'अन्नपूर्ण'
भ्याली भ्यू स्कूल

प्रश्न नं-१

[शब्दार्थ]

शब्द	अर्थ
पार्श्वप्रभाव	संगसंगै आउने आसुर
अनादि	सुरु थाहा नभएको
मुन्धुम	किराँतको धर्म शास्त्र
हरव	रिस

(2)

प्रश्न नं-२

[शब्द भण्डार]

- (क) 'आस्था' को पर्यायवाची शब्द विश्वास हो। ✓
 (ख) 'मेलमिलाप' को विपरितार्थी शब्द भगडा हो। ✓
 (ग) 'दुई पक्षका बिचमा रहेको' को सार शब्द मध्यस्थ हो। ✓
 (घ) 'गर्भ' को श्रुतिस्पमभिन्नार्थी शब्द गर्व हो। (2)

प्रश्न नं-३

[वाक्य निर्माण]

- (क) शब्द [टुक्का] : आँखामा बिभाउनु
 अर्थ : कसैको नजरमा नराम्रो बन्न
 वाक्य : छिमेकीको घरमा तोडफोड गरेपछि
 हरि सबैको आँखामा बिभाउन थाल्यो। ✓

(ख) अनुकरणात्मक शब्द : सरासर

अर्थ : कार्य गर्नु

वाक्य : विद्यालयबाट घर आउनसाथ
राम सरासर गृहकार्य गर्न
थाल्छ। ✓

2

प्रश्न नं- 8

[वर्णविन्यास]

(क)

शुद्ध शब्द :

(क) इ) पञ्चकर्म ✓

(ख) आ) दोष ✓

9

(ख)

शुद्ध वाक्य :

भाग्यमा सुख पाउन लेखेको छ भने उसले पक्कै
सुख पाउँछ। यदि दुःख पाउन लेखेको भए त्य-
सलाई भावीले पनि मेटाउन सक्दैन। के यो कुरा
सुनेका हो ? ✓

2

प्रश्न नं-५

शब्दवर्ग

शब्द	वर्ग
हाम्रो	विशेषण ✓
हेरेर	क्रियायोगी ✓
नै	निपात ✓
हामी	सर्वनाम ✓
देश	नाम ✓
सक्छौं	क्रियापद ✓

3

प्रश्न नं-६

शब्दनिर्माण

(क)

अपसर्ग

अ) अपमान → अप + मान ✓

आ) अभिमान → अभि + मान ✓

प्रत्यय

अ) प्राकृतिक → प्रकृति + इक ✓

आ) ऐतिहासिक → इतिहास + इक ✓

2

(एव)

समस्त

अ) सांभविहान → सांभ र बिहान

विग्रह

9

अ) विकल्प नभएको → निर्विकल्प

द्वित्व

अ) आआफ्ना → आफ्नो + आफ्नो

9

आ) ससाना → साना + साना

प्रश्न नं - ७

[अनुच्छेद परिवर्तन]

उत्तर : परिवर्तित अनुच्छेद

सलिना विद्यालय जाउँ थिइन। उनी मिहिनेत गरी पढ्दै थिइन। उनी परीक्षामा सबै प्रथम हुँदै थिइन। उनी साथीहरूसँग धेरै मिल्दै थिइन।

2

प्रश्न नं - ८
[अनुच्छेद]

परिवर्तित अनुच्छेद

⇒ गुरुवाले घोरोलाई गायक बनाउनु भयो। उहाँको छोरो चर्चित अभिनेता पनि हुन्। उहाँको भतिजा पनि नायक हुन्। उहाँको मामा कवि हुन्। ✓

(2)

प्रश्न नं - ९
[वाक्य परिवर्तन]

(क)

उत्तर:- केटीहरूद्वारा खोकिन्छ। ✓

(ख)

उत्तर:- जब घाम लागेन तब चिसो भयो। ✓

(ग)

उत्तर:- रामले गायिकालाई गीत गाउँन लगाउँछ। ✓

(8)

(घ)

उत्तर:- आमाले भन्नुभयो, "आज पानी पर्छ।" ✓

प्रश्न. नं-१०
[दृष्टांश बोध]

(क)

उत्तर: सन १८९५ देखि उनले आफ्ना चित्र प्रदर्शन गर्ने र बेच्न थालेनन्। ✓

(ख)

उत्तर: शब्द : कोरोनामा

कारक : अधिकरण कारक

विभक्ति : सप्तमी विभक्ति ✓

(ग)

उत्तर: दिइएको वाक्यको उद्देश्य र विधेय यसप्रकार छ-

उद्देश्य - — ✓

विधेय - भयो

③

(घ)

उत्तर: माथिको अनुच्छेदबाट,

सुटा तत्सम शब्द : विशेषज्ञ

सुटा तदभव शब्द : मेडिकल ✓

प्रश्न नं - ११
[अद्विंश बोध]

(क)

उत्तर: नेपाल कृषि प्रधान देश हो।

(ख)

उत्तर: मानव जीवनका लागि अति आवश्यक खाद्य पदार्थहरूको उत्पादन गरी राष्ट्रको आर्थिक अपा-
र्जमा कृषि क्षेत्रले टेवा पुऱ्याउँछ।

(ग)

उत्तर: उद्योगका लागि आवश्यक कच्चा पदार्थहरू कपास,
रेसम, अल्लो, जुट, रबर, ऊन, अखु कृषिले उत्पाद-
न गरेको छन्।

(घ)

उत्तर: परम्परागत खेतीको तरिकाले गर्दा नेपाल गरिब
मुलुक रहेको छ। यही नै नेपाल गरिब मुलुक हुनु
प्रमुख हात रहेको छ।

प्रश्न नं- १२ [जीवनी लेखन]

गुरुप्रसाद मैनाली

उत्तर: सामाजिक यथार्थवादी धारालाई नेपाली कथा साहित्यमा भित्र्याउँदै आधुनिक नेपाली कथा लेखन परम्पराको प्रवर्तन गर्ने विशिष्ट व्यक्तित्व, गुरुप्रसाद मैनालीको जन्म वि.सं १९५७ भदौ २३ का दिन धनकुटामा भयो। तिमाल काठपुर, काभ्रेपलाञ्चोक पुरोधौली थलो भएका गुरुप्रसाद मैनालीले आफ्नो साहित्यको यात्रामा जम्मा एघार ओटा कथाहरूको सङ्ग्रह नासो कृति प्रकाशित गरी चिरस्मरणीय बनेका हुन्। यो विशेषताले गर्दा उनलाई साहित्यिक क्षेत्रमा 'आदर्शोन्मुख यथार्थवादी कथाकार' भनिन्छ।

३.५

मैनालीले घरमै अनौपचारिक शिक्षा प्राप्त गरे। उनी घरमै स्वाध्ययनबाट नयाँ नयाँ ज्ञानका कुराहरू आर्जन गर्थे। स्वाध्ययनबाट नै उनले जीवमा चाहिने प्रशस्त ज्ञान प्राप्त गरे। वि.सं. १९८३ सालदेखि निजामती सेवाका विभिन्न कार्यालयमा उनले जागिर रवाए। उनले त्र्यसपथि न्याय विभागको अड्डामा पनि काम गरे। वि.सं. १९९२ को शारदा पत्रिकामा 'नासो' कथा प्रकाशित गरे र वि.सं. २०२० मा नासो कथा सङ्ग्रह प्रकाशित गरे। त्र्यसपथि उनले नेपाली साहित्यको क्षेत्रमा आगो ओक्छे। उनले सामाजिक विषय वस्तुमा कथा लेखेर नेपाली कथा साहित्यमा आधुनिकता भित्र्याउने कथाकारको रूपमा साहित्यको क्षेत्रमा योगदान दिए।

आफ्ना कथमा रोचक वर्णन र मन छुने बोलीचाली भएका पात्रहरूको प्रयोग गर्ने मैनाली आदर्शोन्मुख ग्रन्थवादी कथाकार हुन्। उनकै नामबाट मैनाली कथा पुरस्कार स्थापित गरिएको छ। यस्तो बहुप्रतिभाशाली नक्षत्र गुरुप्रसाद मैनालीको वि.सं. २०२८ आर्यघाट, काठमाडौँमा मृत्यु भयो। उनको मृत्यु भएपनि उनी हामी नेपालीहरूको मनमा सदा अमर रहन्छन्। स्पेसलाई त्यागेर गएपनि उनले नेपाली साहित्य जगतलाई जाज्वल्यमान बनाए। उनकै विशिष्ट योगदानबाट नेपाली साहित्य जगतमा आधुनिकताले प्रवेश गर्‍यो। हामीले उनको जीवनबाट लक्ष्यतर्फ ध्यान केन्द्रित गर्ने सन्देश पाउँछौं।

प्रश्न नं. १३
[व्यवसायिक चिठी]

मनकामना खाद्य स्टोर
काठमाडौं

मिति: २०८०-०९-२२

प.सं.: ०२

च.नं.: ०२/०८०

श्री महाप्रबन्धक,
वीरगञ्ज खाद्य भण्डार,
वीरगञ्ज।

विषय: आवश्यक खाद्य सामग्री उपलब्ध गरा-
इदिने सम्बन्धमा।

महोदय,

अपर्युक्त सम्बन्धमा यस मनकामना खाद्य स्टोरले
विगत लामो समयदेखि यस खाद्य भण्डारबाट उत्पा-
दन हुने विभिन्न खाद्यन्न सामग्रीहरू बिक्री, वितर-
ण गर्दै आइरहेको कुरा यहाँलाई अवगत नै छ। हाल
२०८० को माघे संक्रान्तिका लागि आवश्यक खाद्य स-
मग्रीहरूको व्यापक माग भएकाले तपसिल-बमोजिमका
खाद्य सामग्री शीघ्रतिशीघ्र पठाइदिनुहुन हार्दिक अनु-
रोध गर्दछु।

तपसिल :

क्र.म	स्वाद्य समग्रीको नाम	
१.	घिउ	१० केजी
२.	चामल	१० केजी
३.	नुन	२० केजी
४.	चिनी	२५ केजी
५.	दाल (रहर)	१५ केजी

3.2

पुनश्च : उपर्युल्लिखित स्वाद्य समग्रीहरूका लागी त्यस स्वाद्य भण्डार गृहको नेपाल बैंक लिमिटेडमा रहेको खाता नं. १५६७९ मा पेशकीस्वस्म रु १,००,०००/- (अक्षर पी.रु एक लाख मात्रा) जम्मा गरेको भौचर यसै पत्रसाथ पठाएको छु। बाँकी स्वम स्वाद्य समग्री पाउना साथ पठाउने छु।

भवदीय
प्रोप्राइटर
रुबिना बानियाँ

स्वामको नमुना

टिकट

प्रेषकप्रापक

प्रो. रुबिना बानियाँ
मनकामना स्वाद्य स्टोर
काठमाडौं

श्रीमान महाप्रबन्धक
वीरगञ्ज स्वाद्य भण्डार
वीरगञ्ज

प्रश्न नं-१४
[बुँदा टिपोट]

बुँदा टिपोट

- प्राचीन कालदेखि नै मेरो देशको शिक्षा ज्ञानको खाती रहनु, ✓
- पवित्र भूमिमा रहेको ज्ञानलाई आधुनिक विज्ञानसँग हातेमालो गर्नु, ✓
- मेरो देशको शिक्षा आज आधुनिक वैज्ञानिक शिक्षा प्रदान गर्न आतुर हुनु, ✓
- नेपाली माटोमा सुन फलाउने गरी व्यावसायिक र आधुनिक कृषि शिक्षामा जोड दिनु।

(2)

प्रश्न नं-१५
[सारांश लेखन]

डरको निर्णय

उत्तर: यदि पुत्र सुनेहलाई सजीव तुल्याउन सकिने भने मातृत्वलाई पनि तिलाञ्जली दिएको हुन्छ। हुन त तीन वर्ष अगाडि नै मुकुट्टा बनिसकेको छु। खास दाजुमाथि समेत दलजित शाहसँग मिलेर जाल बुन्ने सक्ने यिनले नाबालक भतिजमाथि पुत्र सुनेह राखेला भने आशाको पासोमा फस्ने म कस्तो ग्वाँग्री। त्यसैले केहीसिप नलागेर यि नलाई नजरबन्द गराइदिएँ।

(3)

अनुच्छेदको शब्दसङ्ख्या :- १२५
 सारांशमा हुनुपर्ने शब्दसङ्ख्या :- १२
 सारांशमा भएको शब्दसङ्ख्या :- १७

प्रश्न नं - १६४
[संक्षिप्त उत्तर]

(क)

अ)

उत्तर: ग्रामपिता गङ्गाधरको मृत्युपछिको ४५ दिनको काम सम्पन्न भएको भोलिपल्ट देखि उनका दुई छोरा मुरलीधर र श्रीधरबिच बुबाको जिउनी खेतका लागि भग्ना सिर्जना हुन्छ र एक आपसमा मात्र निर्णय गर्ने नभएर मुरलीधरले आफ्नो घरमा गाउँलेहरूलाई बोलाउँछ। जुन आँगनमा, दुरा गाउँका दुनियाँको हेलीअर्बेली, न्याय अन्यायको निरोपण हुन्छ, त्यही आँगनमा बुबाको जिउनी खेत बाँडफाँड गर्ने निर्णयका लागि मुरलीधरले गाउँलेहरू भेला गर्छन्। ग्रामपिता गङ्गाधरको घरको आँगनमा गाउँलेहरू जिउनीको बाँडफाँडको निर्णय लिन भेला भए।

(२)

आ)

उत्तर ग्रामीपिता गङ्गाधरले मृत्युपछिको ४५ दिनको क्रम सम्पन्न भएको भोलिपल्ट घरको आँगनमा बुबाको जिउनी बाँडफाँडको निर्णय लिन मुरलीधरले गाउँलेहरूलाई भेला गर्दा गाउँलेहरूले मुरलीधर र श्रीधर दुवै पक्षको कुरा सुने। ठिटाहरूले चाहिँ श्रीधरको पक्ष लिस् र बुढापाकाले मुरलीधरको पक्ष लिस् तर मुरलीधरले भनेको कुराको लिरिवत मुरलीधरले देखाउन नसकेपछि गाउँका ठिटाहरूले श्रीधरको पक्षमा फैसला गरे। यसरी ठिटाहरूले श्रीधरको पक्ष लिस् र अन्त्यमा पनि उसकै हितमा फैसला गरे।

(२)

(स्व)

अ)

उत्तर: समालोचनात्मक चिन्तनले सोचयुक्त नयाँ नयाँ ज्ञान निर्माण गर्न सघाउँछ। यसले कुनै पनि विचार घटना वा परिवेशलाई आँखा चिम्लेर समर्थन गर्ने कुरालाई सही ठान्दैन। समालोचनात्मक चिन्तन अरुका भए नपरी आफ्नै विवेकका आँखाले हेर्नु पर्ने स्वस्थ चिन्तन हो। आजको १९ औँ शताब्दीका सबै वैज्ञानिक आविष्कार समालोचनात्मक चिन्तनका अपज हुन्। हरेक कुरालाई पूर्वाग्रहमा नराख्ने र अरुका भएमा नपर्ने अनि अरुका मतमा प्राचिक बहस गर्ने वातावरणका लागि समालोचनात्मक र स्वस्थ चिन्तन जरुरी छ।

(२)

(अ)

उत्तर: आजको शिक्षा २० औं शताब्दीको शिक्षा हो जसमा प्रविधि र विज्ञान समावेशित हुनुपर्छ। समालोचनात्मक चिन्तनको विकास गर्न शिक्षा वैज्ञानिक हुनुपर्छ। कुनै पनि कुरा, विचार, घटना वा परिस्थितिलाई तथ्यका आधारमा समर्थन गर्न विज्ञान आवश्यक छ। आफ्नै विवेकका आधारले कुरालाई हेर्न विज्ञान चाहिन्छ। नयाँ नयाँ ज्ञान निर्माण गर्न र अरुका मतमा प्राजिक बहस गर्न आजको शिक्षा वैज्ञानिक हुन जरुरी छ।

(२)

Date _____
Page _____

प्रश्न नं - १७
[तार्किक प्रश्न]

उत्तर: बदरीनाथ भट्टराई [वि.सं. १९६५-वि.सं. १९५९] द्वारा लिखित 'छरभगाडा' कथाकी मुख्य पात्र हुन्, राजेन्द्रलक्ष्मी। उनी रावबहादुर शाहकी आमा, बहादुर शाहकी भाउजू तथा नायबी शासनका रूपमा यस कथामा उपस्थित भएकी छिन्। राजनीतिक प्रतिशोधका कारण उनी लामो समयसम्म नजरबन्दमा परेकी उनी छुटेपछि शासनको केन्द्रमा रहेकी छिन्। उनले बाहिरी शत्रुका कुरा सुनेर आफ्नै देवरलाई निर्वासन भोग्न बाध्य पारेकी छिन्। स्वीकरण अभियान चलिरहेका बेला छरमा विवाद उत्पन्न गरी उक्त अभियानलाई कमजोर पारेकी छिन्।

राष्ट्रहितका लागि नायबी शासन चलाएकी राजेन्द्रलक्ष्मीले आफ्नो व्यक्तिगत स्वार्थ प्राप्तिका लागि उनले शङ्काकै आँडमा देवर बहादुर शाहलाई कहिले नजरबन्दमा राखी त कहिले आफ्नो मुखबाट निकलेको तिर जस्ता विश्वासिलो शब्दहरूले प्रहार गरिन्। भारदारहरू रचना गरेको घडघन्त्रमा पसेर राजेन्द्रलक्ष्मीको अविश्वासले ठाउँ बनाएको मनमा शङ्काको लङ्का खडा भयो र क्रमशः बहादुर शाहलाई नकारात्मक व्यवहारले सताउन थालिन्। राजेन्द्रलक्ष्मीले बहादुर शाहमाथि अनेकौँ लाञ्छना लगाएर आफ्नो आक्रोश पोखेछिन्। भोजमाथि काका मुञ्जले जस्तै व्यवहार गर्न सक्छन् भन्ने उक्त शङ्कामा राजेन्द्रलक्ष्मी प्रतिसरको छन। अर्को गम्भीर आरोप त भाउजू नै हत्याउन लागेका

हुन भन्ने धायसरी शङ्का गरेर उनले बहादुर
शाहले गरेका गुणहरू बिर्सिन्छन्। नायबी शासन
मा सहयोग गरेका र स्वीकरणको अभियानमा ब
लियो खम्बा बनेर लडेका, उनका गुणहरू बिर्सिन्
पुग्छन्। यसरी शङ्काको भरमा राजेन्द्रलक्ष्मीले
बहादुर शाहमाथि देखिएका व्यवहार सही बिर्सिन्

32

प्रश्न नं. : १८

[व्याख्या]

आजसका कर्मले मान्छेहरू

उत्तर

प्रस्तुत सारगर्भित ग्रन्थका कक्षा दुस्रोको नेपाली पाठ्यपुस्तकमा समावेश गरिएको 'उज्यालो यात्रा' कविताबाट उद्धृत गरिएको हो। यसका लेखक नेपाली कविताक्षेत्रका विशिष्ट विद्वान रामप्रसाद ज्ञवाली [वि.सं. २०२४]। उनका 'औँसीका फूलहरू', 'एकादेशमा', 'असुरग्याँस' लगायतका कृतिहरू प्रकाशित छन्। ती कवितामा मानवता र न्यायका पक्षमा आवाज उठाएको पाइन्छ। समग्रमाथिक विषयवस्तुलाई टप्पक टिपेर कविताको लगभग सारण सक्ने प्रतिभा भएका कवि रामप्रसाद ज्ञवालीका प्रख्यात कविताहरूमध्ये एक हो, 'उज्यालो यात्रा'। यसमा उनले सारा मानवजातिलाई उज्यालो यात्रा गर्ने उत्प्रेरित गरेको छन्।

यात्रा सदैव उज्यालोका लागि हुनुपर्छ चाहे त्यो भौतिक उन्नतिको लागि होस् वा आत्मिक सन्तुष्टिको लागि होस्। उज्यालोको आलोकले संसार आलोकित बनाउन मानवीय मनमा सुन्दर भावनाका संयोजन गर्नुपर्छ। जो चन्द्रमा भैं उज्यालो गर्ने अभियानमा जुट्छन्, तिनीहरू आभामय जिन्दगी बाँच्छन्। उच्च विचार र उच्च पथमा चल्ने मानिसहरूले अरुलाई आफ्नो अनुयायी बनाउँछन्। ज्ञानमा जुट्नेहरूले धर्तीलाई मनोहर पार्छन् र कर्ममा उठ्नेहरूले सुन्दर निर्माण गर्छन्। मानव मनमा रहेको सेवाको भावनाले र ईश्वर,

देशलगायतका दुर्गुण हटाएर प्रेमको सुवास छर्नेले
संसारलाई गौरवान्वित बनाउँछन् र आफू पनि गौ-
रवमय इतिहास निर्माण गर्छन्। परोपकारी भावनाको
साथले प्रशंसित र वन्दनीय हुन्छन्। आफू आफैं
उज्यालो यात्रामा संलग्न भएर संसारलाई सिर्ज-
नाको दीपले झलमल्ल पार्दछन्।

3.2

उज्यालोको आदर्श र महान यात्राका हरेक मा-
निसले चलनुपर्छ। चन्द्रसूर्यको किरण बनेर अँध्यार-
ा कुनाहरूमा ज्योति छर्नुपर्छ। स्वयम् उज्यालो
प्रकाश बन्नुपर्छ। आफ्नै पौरख र मिहिनेतले आ-
लोकित मार्ग निर्माण गर्नुपर्छ। सेवाका अनगिन्ती
आयामहरूको परिकल्पना गर्दै आफूलाई सर्वोच्च
प्रेरणाको नमुना बनाउनुपर्छ।

प्रश्न नं-१९
[समीक्षात्मक उत्तर]

स्व)

उत्तर

आशुकवित्त्व जस्तो विलक्षण क्षमता पारुका र नेपाली साहित्य जगतका चिरस्मरणीय र अविस्मरणीय प्रतिभा हुन्। लक्ष्मीप्रसाद देवकोटा [वि. सं. १९६६-वि. सं. २०१६] नेपाली साहित्यको मुहार नै फेरि दिने युगपुरुषका रूपमा जन्म लिस्का लक्ष्मीप्रसाद देवकोटा लक्ष्मीपूजाको पावन दिनमा जन्मे पनि उनी सरस्वतीका वरदपुत्र बन्न पुगे। साहित्य जगतलाई आफ्ना सिर्जनाहरूले हराभरा बनाए। देवकोटा नेपाली भाषा साहित्यका स्वच्छन्दतावादी साहित्यकार हुन्।

आफ्नो जीवनकालको १० वर्षको उमेरमा कवितायात्राको थालनी गरेका देवकोटाले साहित्यको क्षेत्रमा बाल्यकालदेखि किशोरवस्था युवावस्थामा पाइला टेक्न सफल भए। उनले नेपाली साहित्यका कविता निबन्ध, नाटक, उपन्यास, कथा, समालोचना आदि विधामा अनवरत कलम चलाएका देवकोटामा प्रकृतिप्रेम, मानवता, राष्ट्रप्रेम, जीवनभोगाइ प्रस्तुत गर्ने सुन्दर विशेषता छ। कविता विधामा सर्वाधिक सफल देखिस्का देवकोटाले 'शाकुन्तल', 'सुतोचना', 'वनकुसुम', 'मुनामदन', 'कुञ्जिनी', 'लहुनी' जस्ता दर्जनौं काव्यकृतिहरूमा आफ्नो कलम चलाए। प्रकृतिलाई नै ईश्वरको रूपमा मान्ने देवकोटा कवितापछि निबन्धमा सफल छन् र उनले 'दाडिमको रूखनेर', 'लक्ष्मी निबन्ध सङ्ग्रह' जस्ता निबन्धात्मक कृतिपनि रचना गरेका छन्। बहुप्रतिभाशाली देवकोटा

ले 'सवित्री सत्यवान' नाटक तथा 'धम्म' उपन्यास नेपाली साहित्यलाई कोसेलीका रूपमा अर्पण गरेका छन्। भन्डै सात सय ओटा फुटकर कविताका सर्जक देवकोटाले कथा र समालोचनात्मक क्षेत्रमा पनि महत्वपूर्ण योगदान पुऱ्याएका छन्।

खानु र पिउनु जीवन भर जिउनु हरे के ?
पछिको आशा नभए कतै ! मानिस हरे के ?

देवकोटाको आफ्नै वाणी भैं जीवन केवल खान र पिउनका लागि होइन, जीवन सार्थक बनाउन हो। मरेर पनि आफ्नो कार्यले अमर बनाउन हो, कर्म गर्न हो, इतिहासको पानामा स्वर्णक्षस्त्रे लेख्न हो। आफ्नो जीवनकालमा दुःखका अनेकौं पहाड उठाय सङ्घर्षमय जीवनयात्रामा आफ्नो लेखनीलाई चाहिँ कहिल्यै रोक्नेनन्। जीवनको पर्याय नै सङ्घर्ष हो। जीवन त एक लामो यात्रा हो जसमा अगि बढ्न खोज्दा समयसमयमा मानिसले कल्पना नै नगरेको रूपमा उतारचडातहरू आइराख्छन् तर हामीले हरेस नखाई जीवनको उज्यालो यात्रातर्फ अगि बढ्दै जानुपर्छ। त्यसैगरी जीवनमा सफलता प्राप्त गर्न आफ्नो शक्तिको, धनको, प्रतिभाको छमण गर्नुहुँदैन। मानिसले जीवनमा एकनासको व्यवहार गर्दै जानुपर्छ। सफलता प्राप्त गर्ने हो भने धैर्य, साहस र दृढ इच्छाशक्ति चाहिन्छ। शोकलाई दुःखमा वा पीडामा होइन, त्यसलाई त शक्तिमा परिणत गर्दै समाज परिवर्तनको दिशामा अघि बढ्नुपर्ने शिक्षा उनको जीवनीबाट पाइन्छ।

साहित्यको सेवा गर्ने अठोट लिइरहने देवकोटा आफ्नो जीवनमा माथि उठ्न सफल भए, परिणामस्वरूप उनी युगपुरुष बने, महाकवि बने। अनवरत सिर्जनाशील कर्मबाट इतिहासको पानामा स्वर्णिम अक्षरले लेखेका। आफ्ना साहित्यिक रचनाहरूबाट समाज रूपान्तरण गर्ने सक्ने प्रतिभा भएका लक्ष्मीप्रसाद देवकोटा जस्तै हामीले पनि शोकलाई शक्तिमा परिवर्तन गर्न सक्ने र आफूभित्रको क्षमताको आगोलाई बाहिर निकाली त्यसलाई फुस्टाउन दिनुपर्छ। विश्वका लागि आदर्श नमुना बन्न सक्ने इच्छाबाट डराउन हुँदैन।

E.L.

प्रश्न नं.: 20
[निबन्ध लेखन]

मैले देखेको नयाँ नेपाल

उत्तर निरन्तर बहने सौन्दर्य धाराका आभाहरूले प्रकाशित भएको देश हो, मेरो देश नेपाल आकारमा सानो भए तापनि विश्वका अनेकौँ मुलुकभन्दा पृथक् र विशेषताहरूले सम्पन्न छ, मेरो देश प्राकृतिको सुन्दरता तराई, पहाड र हिमालको अनौठो सङ्गम देखि लिएर चार जात छत्तिस वर्णको सुन्दर र फूलबारी भएको भूमि हो, मेरो देश। यो भूमि विद्वानविदुषीहरूका लागि ज्ञानभूमि हो, ऋषिमुनिहरूका लागि तपोभूमि हो, म जस्तै सुन्दर भविष्यको कल्पना गरेर सपना देख्ने लाखौँ करोडौँ नेपालीहरूका लागि स्वर्णभूमि हो। विश्वका हरेक देशका देशभक्त नागरिक जस्तै म पनि आफ्नो जन्मभूमि समृद्ध, सम्पन्न र विकासका आभाहरूले जाज्वल्यमान बनाउन चाहने नागरिक हुँ र मैले नयाँ नेपालको कल्पना गरेको छु।

मैले देखेको नेपाल विश्वमान चित्रमा भएका धनी र विकसित मुलुकहरूमा जस्ता आकाश छुने अपला अपला महलहरू, ठुलठुला घरहरू, सडकमा गुड्ने महङ्गामहङ्गा गाडीहरू, होटल जस्तै सुविधा भएका विद्यालय, अस्पताल र फराकिलो सडक आदि छैनन्। सोताम्य कपाल फुलेकी बुढीका थोता दातहरू र अङ्गुरका झुप्पाहरूकै भाँतिमा निर्मित घरहरूमा बस्ने गाउँलेहरूदेखि सिसमहलमा बस्ने सहरियाहरूसम्मका मानिसहरूलाई समान सरसुविधा, अवसरहरू प्राप्त भएको अवस्था

मैले देखेको छु र यसलाई नै म नयाँ नेपाल मान्छु। मेरो आफ्नो मातृभूमिका लागि कल्पना र दृष्टिकोण अलग छ।

नयाँ नेपाल बनाउनका लागि आकाशचुम्बी सिस्म, महलहरू, भवन राजमार्गहरू, स्मार्ट सिटी आदि निर्माण गर्नु आवश्यक छैन। नयाँ नेपालका लागि नेपालीहरूको सुख र हौसोको मुहार आवश्यक पर्छ। अभावैअभावले चारैतर्फबाट छरिस्का नेपालीहरूको जीवनलाई रूपान्तरण गरी सबै नेपालीहरूका मुहारमा हर्षको मुस्कानले नेपाललाई उज्यालो पार्ने सपना हो, मेरो देश। दिन रात परिश्रम गरेर सडक, भवन, मोनोरेल खडा गर्नेहरूको सपनालाई त्यही सडकमा महङ्गामहङ्गा गाडी चलाउने, भवनहरूमा बस्ने सहरियाहरूले किचि दिने, सामान्य ज्वरो वा खोकी लाग्दा सिटामोलको अभावलाई र अन्न उत्पादन गर्नाका लागि लालपुर्जा बैङ्कमा राख्नुपर्ने अवस्थालाई हटाउनु नै मेरो समृद्ध नेपालको परिकल्पना हो।

देश निर्माणका लागि सरकारलाई समयमै कर बुझाउने सच्चा नागरिकहरूको विश्वासलाई दुप्रा दुप्रा पारेर महङ्गामहङ्गा गाडीमा चढेको दृश्य देखेर ती नेपालीहरूको आँखाबाट आशु झर्ने, सेवा वा धर्मको नाममा धनीले गरिबलाई समाजमा आफ्नो प्रतिष्ठालाई मात्र बढाउन खाना र कपडा प्रदान गरेको दृश्य अनि बेरोजगारीको चपेटामा परेर विदेशिन बाध्य भएका नेपालीहरूको अवस्था र निर्मला जस्तै चेली अनि बालकुमारी आन्दोलनमा परेर ज्यान गुमाउने नेपालका युवाहरूको अ

वस्थामा परिवर्तन ल्याउनु नै मेरो अनुसार नयाँ नेपालको चिनारी हो।

मैले देखेको नयाँ नेपालमा सबैलाई समान अवसर र सुविधा प्रदान गरिएको अवस्थाका साथै आफ्नो पूर्वीय परिवेशबाट आधुनिक युगमा हातमालो गर्दै अगाडि बढेको अवस्था रहेको छ जसलाई वास्तविकतासम्म पुर्‍याउन हामी एकजुट हुनुपर्छ।

E.L